

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului **ASTRA Data Mining. Muzeul Digital al Romanului Românesc din Secolul al XIX-lea**, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național (AFCN).

Sugestie de citare a arhivei:
Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Daiana Gârdan, Emanuel Modoc, David Morariu, Teodora Susarenco, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: secolul al XIX-lea*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2019.
http://revistatransilvania.ro/mdrr

This novel was digitized for the project **ASTRA Data Mining. Muzeul Digital al Romanului Românesc din Secolul al XIX-lea**, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration (AFCN).

Citation suggestion:
Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Daiana Gârdan, Emanuel Modoc, David Morariu, Teodora Susarenco, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: The 19th Century*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2019.
http://revistatransilvania.ro/mdrr

MUZEUL ASTRA
COMPLEXUL NAȚIONAL MUZEAL ASTRA

CONSILIUL JUDEȚEAN SIBIU

PROIECT CO-FINANȚAT DE:
Administrația Fondului Cultural Național

ULBS
Universitatea "Lucian Blaga" din Sibiu

I. P. FLORANTIN

DECEBAL

Nuvelă istorică

BCU Cluj-Napoca
RBCFG201801167

IAȘI
EDITURA LIBRĂRIEI FRAȚII ȘARAGA

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro

PREFAȚA

In 1868, primindu-se pentru «*Convorbiri*» novela mea «*Decebal*», și publicîndu-se, am primit de la dl. *T. Maiorescu* o scrisóre în terminii următorĭ:

Iași 6/18 Dec. 1868.

«Domnul meu

Aseară în adunarea „*Junimeĭ*“ s'a cetit «*Decebal*» Intr'o societate ca a nóstră, unde *critica* a putut fi uneorĭ *prea aspră*, dar n'a fost *niciodată prea blândă*, *) lectura manuscriptuluĭ Dv. a fost ascultată cu cea

*) Pentru a nu vĕ îndoi de acest adevĕr, trebue să știțĭ că «*Convorb. liter.*» *nu* sunt organul Societățiĭ «*Junimea*» Ce e drept tot ce se imprimă în «*Conv.*» se cetește maĭ întâĭ la noĭ: dar *peste jumĕtate se respinge*. Dar nevoile unuĭ redactor sunt marĭ și D. Negruzzi susține, că printre grâu trebue să priméscă și neghină în starea nóstră de astăzĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mai vie atenţiune şi aprobările călduróse ale tuturor vĕ pot fi un semn precursoriu al impresiunii, ce acésta scriere va produce în publicul român. Mie în deosebí mi a plăcut tonul susţinut în întréga compunere şi stilul eí cel sobru. Mĕsura estetică este pretutindenea păstrată, şi niciunul din cuvintele, ce le-aţí întrebuinţat, nu s'ar puté schimba.»

Se înţelege dela sine, că scrierea Dv. se va publica în «Convorbirí» îndată ce nefericita «Evreică» va fi terminată, şi afară de acésta Societatea, înainte de a vorbi eu despre dorinţa esprimată în scrisórea Dv., a decis dela sine a imprima opul şi ca volum a parte în o ediţiune populară şi în o ediţiune de lux.

Mulţămindu-vĕ, Domnul meu, pentru plăcerea ce ne aţí făcut prin trimiterea Dv., Vĕ rog să primiţi încredinţarea distinsei mele consideraţiuni.

T. Maioresciu.

Cred că aceasta poate ţinea loc de prelaţă.

Autorul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Era în *zilele din bătrîn*.

Romanii şedeau în cetatea *Romei*: şi erau stăpîni peste lumea întreagă; tot pămîntul se închina lor. Pe toate neamurile le învăţaseră, să fie oameni de treabă; şi popoarele nu se învăţau minte nebătute: romanii dară le au bătut pe toate. Braţul roman frînsese cerbicia *germanilor*; berbecii romanilor amestecaseră tuîmurile cetăţii *Catargo* cu pulberile temeliilor; şi ferul roman îi culcase coperişele în fundurile şanţurilor; umbra vulturilor romani întunecase soarele *Egipetului;* grecii trufaşi îşi plecaseră fruntea sub jugul roman; şi stăpînitorul cel de pe urmă al *Pontului* şi'a încheiat zilele în fundurile temniţelor Romei. Romanii de aceea se numiau domnii pămîntului celui de aproape şi ai celui de departe; şi luau resplata în bani de aur, după ce plăteau înainte cu bani de oţel.

Dar odată a eşit veste despre un viteaz mare, din viţa de *dac;* anume *Decebal*. Şi Decebal a făcut aceea, că a întors roata întîmplărilor; a luat el bani de aur de la Roma.

Aşa spun cărţile bătrîneşti. Decebal de aceea se numea leul rezboaelor; groaza popoarelor. *Bastarnii* ţineau cu el, de frica altora:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Cradii, *Marcomanii* și *Burii* se lăsaseră de alții, de frica lui.

Iazygii se ostenisera odată a ține cu el, și se deslipiră de tovarășia lui.

— Rigă! îi zisera ei: tu ne porți ca pe niște supuși; adu-ți aminte, că încă nu ne ai bătut: ci ținem cu tine de bună voie; n'ai cuvînt de a ne da porunci.

— Bine, că mi-ați adus aminte, le respunse el; ca să nu vă pară rău, ca vă dau porunci, fără de a vă fi bătut, vă voiu bate acuma.

Și Iazygii numaĭ de odată se treziră, că, din tovarași, i-s'au făcut supuși.

Dar oare ce ar zice acest leu fălos, cînd s'ar ivi un vultur îndrăzneț, și ar bate din aripi dinaintea feței lui, și ar cuvînta așa:

— Scoboară-te de pe tronul *Daciei*, zmulge-ți fălcile de balaur de pe turnurile cetăților *Arhidava*, *Pelendava*, și *Patarissa*; zmulge și de pe *Arcobadara*, *Azizi* și *Zurobara*; smulge și de pe *Sarmizirga*: smulge și de pe *Sarmis-Egetuza*! Țintuește în locul lor tot vulturi; ba, lasă, că-i voiu țintui eu: numără-mi tu zecimeala din băile tale de aur: și zecimeală din comorile tale; din apele tale-ți voiu măsura eu și cîmpiile tale le voiu împărți eu, cum mi-a plăcea mie. Scoboară-te de acolo de pe scaunul acela, căci nu-mi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

place așa;—și i-ar lovi cu clonțul în stîlpii tronului. . . . .

Dar tronul lui stă tare ;nimene nu-l poate nici atinge; cine să-l pótă' dară scutura?

I.

« Atunci ne vom teme, când va cădé cerul pe capul nostru . . . . nici atuncea nu ! »

Decebal se întoarsă din resboiul ce a purtat cu neamul *iazygilor*; și dădù poruncă, să se facă arderile de bucurie, într'o pădure, noaptea.

Nouă focuri mari de drauițe de stîlpari fîlfăie în pădure, și o umple de groază. Copacii se roșesc în zarea focului. Drauițele sfîrâe și pocnesc; pocniturile se bat departe în pareți de stană și bolovani.

Acum sosește prada de arș lui *Zamolxe* și celor nevăzuți ai lui. Nouăzeci de căpățîni de om se durue laolaltă, și crește o movilă fieroasă.

Odată se aud în codru buciumături de corniuri și sunete de tilinci. Decebal venia la jertfă, așa precum sosi din luptă, cu oaste cu tot.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

In frunte venea turma *toporarilor*: lărgind calea prin desișul pădurii. După toporari urmau cetele *arcașilor* și ale *prăștiarilor*, cu coamele împletite ca niște șerpi; cu barbe ciungărite; cu căciule țuguete pe cap; călărind pe niște cai mici, dar inți, cari nu știau de șea, nici de frâu, în viața lor. La bătaie acești se aruncau orbiș în mijlocul șirelor și se 'nvîrteau ca vîntul, împroșcînd în toate părțile cu prăștii și cu săgeți. Unii nici tolba nu și-o aduceau; au asvârlit-o în loc de săgeți.

Urmau *lancerii*, cu coame lungi, neîmpletite; cu cojoace din urechi pînă 'n călcâe; cu căciule înalte plecate într'o parte; drept în sus nu remase nici una; acești învârteau lănci de câte doi stînjeni de lungi în mânunchiu. Toate au gustat cu țapă din sânge de *iazig*. Nici un lăncer nu era întreg. Trei au remas, numai cu mânunchiul lăncii; și îl aduceau în mîna stîngă. Și apoi ei erau cei mai mîndri din toată tabăra, ciuntiți cum erau; — fiind-că își aduceau și câte o diademă scumpă în vîrful mânunchelor celor ciuntite.

Urma ceata *bârdarilor*, cu securi late 'n tăiș, groase la muche, și strîmbe la mânunchiu; ei erau îmbrăcați în cojoace cu mâneci.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Imprejurul bărdarului se făcea în luptă câte o poiană de doi stânjeni de largă și nu putea intra în ea cap de dușman, până nu-și lua iertăciunî de la umeri.

In urma tuturor venia *Decebal*.

Ce cap de voinic! Nici prin veste poveste altu ca el nu s'a pomenit.

Pe frunte-i lucia o diademă bătută toată din aur limpede, meșterită întreagă în chip ca o coroană de frunze de stejar, stropită peste tot cu picături de peatră scumpă roșie; pe deasupra i-au împletit frunză verde de dafin, pentru ca a bătut pe iazigi.

Vîntul leagănă crengile stejarilor, suflă în pletele cele negre de sub diadema lui Decebal, și țese împrejurul frunții lui cearcîn negru. Zarea focurilor îi suflă lumină roșă pe față.

Ostașii lui își aduceau cîte trei capete tăiate: el numai unul, cu diademă ca și a lui, picată cu roș ca și a lui, dar nu cu picături de *peatră* roșă....

Vîntul bate prin codru mânios. Tulpinele se clatină: rădăcinele pârâie: crengile se svârcolesc: cele mai moi se frîng pe jumătate și cad spînzurate în jos: vîntul plesnește tulpinele cu ele; cele mai vârtoase se frîng

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

de tot, și se isbesc în cele păraie și gropi.

Un stejar stetea prea sus, în vîrful măgurei, și se pusese prea îndărătnicește în calea viforului. Pe acela l'a smuls din rădăcina, l'a resturnat în prăpastie cu capu'n jos, și l'a împlîntat așa în adîncul părîului cu rădăcinile în sus....

Aceasta nu-ĭ a bine căci Decebal stă tot cum stătea stejarul acela....

Toporarii taiă un stejar; lasă din tulpină de treĭ palme, așternpe acel trunchiu o pele de urs negru, și Decebal se așază pe ea ca pe un tron.

Cine să-i poată da scutura tronul lui?

Iată, că *preoții pălărieți* presură în focurile celo sfinte tămâie scumpă: se înalță miros binecuvîntat.

Decebal remine cufundat în cugete despre mărirea lumii, timp îndelungat, și nu vede, n'aude nimic din cele ce se fac împrejurul luí.

Un căpitan întrebă, ca de obiceiu, că cine știe pe vre un dac, care să fi fost fricos în bătaie?

Și-i respunde un graiu:

— Aceĭ treĭ de după trunchiul cel putred, n'au atins nicĭ pe un dușman.

— Nu stă nimene acolo după trunchiul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Acela; respunde căpitanul: — dar cine ești tu, și unde ești, pasere cobitoare, ce-i învinovățești pe nevăzute? Ce judecată să fie aceea, cînd învinovățește nevăzut pe nevăzut. Arată-mi-te, să te vedem, dacă ești om pămînteam.

— Tu, doamne, nu-i vezi nici pe ei, și nu mă vezi nici pe mine, de oare ce ne cauți printre celalați ostași; dar eu îs mai sus și ei îs mai jos; și eu sînt mai mare decît toți, iar ei mai mici. Iată-mă, unde's!

Un mesteacăn frunzarî, și din vîrful lui cucuia fața unui ostaș.

— Dar sboară-te jos de acolo, cioară cobitoare!

Voinicul numai pășî înainte; căci nu fusese suit: ajungea pînă'n vîrf și de pe jos era de un stînjen și jumătate de lung, nemăsurîndu-i gîtul, fiind că n'ajungea nimenea sûs la el, fără scărî.

— Pre cine învinovățești tu? mai spune odată; de cumva aî inimă să spui și de pe pămînt, ceea ce aî spus din cer.

— Pe cei trei de după trunchiul cel putred.

— Tu mi-aî picurat dintre nourî: ei îmî vor isvori poate de pe sub pămînt; căci pînă acum încă nu se văd pe deasupra pămîntului. Măi, ceî trei de după, — orî de sub trun-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

chiul cel putred, isvoriți-mi înainte, dacă puteți.

De printre scorburile trunchiului se scormonira acum trei ostași, câte de doi coți unul; dar peptoși și pumnoși: cu lăncile striuse 'n pumni: tot încurcându-se pășire înainte prin buruene: câte o lance era mai lunga, decât ei toți trei numerați drept unul și pentru că nu se vedeau prin buruene, le striga căpitanul:

Dar sculați-vă 'n picióre!

Cei trei nu puteau crește mai sus, și respunsera: Suntem în picioare, doamne.

Stați-mi dară înainte și așa: și tu cel ce-i învinovățesci, iată ți-i dau pe mâna daca n'ai minți, ia-le capul: căci nu-i mare lucru, numai pe la genunchi și pe la glesne aĭ să te aperi: iar voi daca-l veți da de minciuna: să traiți: bateți-vă colo'n poiana de alături.

Pe drum de catră poiană întreba un vecin pe cei scurți, că de ce n'au atins nici pe un dușman.

— Fiindcă iazig viu nici n'am vazut.

— De inimoși ce erați, poate v'ați uitat tot îndărăt?

— Ba ne-am uitat tot înainte.

— Dară ochiĭ închiși!

Muzeul Digital al Românilor de Pretutindeni
revistatransilvania.ro/mdrr

— Veĭ vedea tu, cum.

Lungul socoti: Mie mi-i rușine să mă bat cu viteji, care nu vad cap, ori macar picior de dușman, în mijlocul bătăei, ziuă pe la amiazăzi.

— Așteaptă cu rușinea, pînă ce te voiu bate întîĭ; respunse cel mai spatos dintre pitici, căci pe tine te vad și peste copaci.

— Tu mă vezi, dar nu te vad eu de sub buruene.

Nu trebue, să mă vezi: îmi vei simți vîrful lancii în git.

— Dar să știi, că gitul meu nu mi-e pe la călcâe; cum îmi vei ajunge sus la el?

— Se va sui cu o scară într'un mesteacăn, și de acolo: îl învață un prieten.

— Ba se vor sui toți trei în vîrful căpului unul la altul; și el de acolo, dintr'a treia ridicatura, va ajunge cu lancea macar pînă la cóstele tale, îndrepta altul.

— Ba va asvirli cu buzduganul în sus.

Uriașul auzind de buzdugan, se îngriji:

— Te rog, nepoțele, să-mi păzești gleznele cînd te va rostogoli buzduganul pe pămînt.

— La gitu-ți nu mă voiu urca, nicĭ în ridicaturi nu mă voiu sui, și nicĭ cu buzduganul nu voiu asvirli în sus; dar iți voiu

Muzeul Digital al Românilor
revistatransilvania.ro/mdr

jos. icĭ la lancea mea.

Acuma sosiră în ochiul cel de poiană. Uriașul chema pe cel întîi pitic și zise către ceilalți doi.

Aideți și voi, ca macar să prindeți pe fratele vostru, cînd va cade din cer pe pămînt, căci am de gînd, să sar mai întîi eu peste el, și apoi să-l asvîrl, să sară și el peste mine; nu de voie, ci de nevoie.

Voiu sări eu peste ceafa ta, și cu voia mea; dar fără voia ta; îi respunse cel de un cot și jumătate; și, împlantîndu-se în poala poenei, ca o cioată, strigă:

— Sui în vîrful coastei; repezi-mi-te de acolo!

Zmeul suind pe coastă la deal, se plecă la cel scurt, și-i șopti la ureche învățătura frățească:

Ține-te de iarbă; ba mai bine ascunde-te sub o frunză ori sub o ciupercă, să nu te mătur; căci eu suflu cam greu cînd mă bat.

— Nu purta grija aceasta; căci nu vei sufla multe zile.

Un corn suna; și piticul își înțepeni picioarele în pămînt, ca pe niște butucași; strînse lancea în pumni; împunse cu ea în deșert înainte, și remase cu ea așa țintuită în nimica.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Nu te pripi, fratele baraboilor; strigă lungul, năvălind spre el pe coaste în jos; nu nu mă vezi, că n'am ajuns la tine; ori și acuma bați la dușmani nevăzuți? și apoi sări..... dar nu sări bine.....

Scurtul, ca uliul, își suci lancea dea curmezișu, și o ridică asupra capului; lungul, cu gurgoaele lui cele lungi, se împedecă în lance-i, și căduu pe coste în jos, cît a fost de lung; el își frînse lancea și la vîrf și la mănunchiu. Acuma micul sări pe coastele lui ca o veveriță, și punîndu-i călcăiul stîng pe pept, îi atinse gîtul cu vîrful lăncii și-l spăriă

— Una să nu-mi crăcnești; căci, tu nu m'ai înălțat în vîrful copacului, pentru că ți-am fost prea jos; dar acuma eu te ingrop îndată după un spin; căci tu nu-mi ești prea sus. Și-l gădili cu vîrful lăncii, la gît.

Ceilalți ostași îi despărțiră; și căpitanul îngădui piticilor, să-i povestească, de ce n'au nici atins pre dușmani; unde ei îs așa de voinici la bătae? — Un pitic povesti:

Cînd cu iazigii voi ați luat'o la fugă înainte, și așa noi acești mai țepeni, vîrtoși (a zis o în loc de „scurți") am remas îndărăt. Dar pune-ne cu cari-i vrea; precare să'l batem? (Acum nu vorbiau altmintrelea, ci numai că „ să batem ").

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Căpitanul nu-i lăsa să bată nici pe unul-ei-i întreba:

Ce-mi cereți, să vă dau: pentru că văd, că sunteți bărbați cu inima la loc.

— Pune-ne în șirul cel întîi, de câte ori ne-om mai bate.

— Vă voiu pune.

De ar fi știut ei, cu cine se vor mai bate.....

Dintre frunzarii unui fășor de ramuri vorn se resfira în clipele acestei prin undele vîntului un cîntec dulce și cătănesc: care topește coaja tăriei rășoinice în: îndulcește și înfrînzește inima, cînd îl auzi: așa de limpede, așa de moale, așa de smălțat tremură prin aerul nopții.....

Trei spre-zece codile alese cîntă despre mărirea neamului lor.

La nouă le tremură cîntecul de bucurie: iubiții lor s'au întors din luptă cu cununi de stejar. Acele nouă sunt împodobite cu crin și trandafir. La trei le tremură cîntecul de durere: iubiții lor au căzut în bătae: aceștia s'au gătit cu flori de chiparos.

A trei-spre-zecea fecioară e mai mărea lor: mai albă, decât ele: mai înălțată, decît ele. Dacă'ți farmecă vazul lor mintea, privirea ei îți încălzește inima: dacă în vederea lor

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

te perzi, clipirea ei te reînvie. Între pletele ei sunt împletite lanțuiele de crini.

Nouă fete cîntă, mîndre de bucurie: trei mai mîndre, de durere: una neștiind nici de bucurie nici de durere: cînd zîmbind cu cele voioase; cînd suspinînd cu cele îndurerate. Cîntecul îndulcește toate pepenile. . . .

Decenen, preotul pălăriat, de trei ori grăi către Decebal, și Decebal nu-l aude: e adîncit în gînduri, și fermecat de cîntecul cel dulce. Preotul îi puse mîna pe braț; atunci el ca speriat dintr'un vis, strigă: — Cine-i?. . .

A! mulțămește-mi, că nu vreau să văd moarte: dacă ai fi murit, să fi orî-cît de sfînt.

— Eu, doamne, is cel mai zmerit dar Zamo..!

— Sfînt, orî zmerit, para-ți bine, că nu vreau să văd moarte acuma! . . .

— Și tocmai moarte trebue să-ți cer, strigă preotul, înrezindu-se în *pălăria* sa, și mai îmbărbătîndu-se încă, strigă și mai tare: *Zamolxe* poruncește, după legea lui, să arzi, ca jertfă de bucurie, pe fata cea mai tînără dintre cele ce cîntă în foișor. Legea lui nu se poate calca: focurile ard. . . .

Cîntarețele ajunseră, de jelesc în cîntec pre cei, ce au căzut în luptele pentru mărirea neamului lor; durerea stoarce inimele pen-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

turile se string. cîntecul se 'neacă - și ele aud porunca cea înspăimîntătoare.

— A! striga în clipa aceasta cîntăreața cea mai tînără, ca mușcată de șarpe.

Decebal respunse preotului:

— Perdutule! n'auzi tu pe cîntăreața cea mai tînără? aceea e fiica mea!

— Arză cea următoare! legea-i sfîntă!

Alt țipet de spaimă se auzi din foișor. Decebal adaose:

— Ha ha! legea-i sfîntă, și voi totuși o suciți, ca într'o clipă ar arde pe una, într'alta pe alta!

— Eu sunt robul lui Zamolxe!

— Robul lui Zamolxe! pentru ca să-i sucești legea? Dar bine că eu îs domnul tău; am dară, mai mult cuvînt de-a o întoarce; eu dară, iată, că o și întorc, așa, că o șterg de tot, și pentru totdeauna. Acum piei dinaintea feței mele; și mulțumește lui Zamolxe, ori mai bine mie, că nu i-am întors legea așa, că, în loc de femeea cea mai tînără, să ard pe bărbatul cel mai bătrîn....

Deceneu s'a îndepărtat, nu atîta întristat pentru că Decebal a șters legea, cît îmbucurat că nu a întors'o precum a zis. *El* era bărbatul cel mai bătrîn.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Şi fetele cîntă acuma mărirea lui Decebal

Pînă se petreceau acestea, nimenuĭnu-ĭ bătu la ochi, cum şedea de-a stînga lui Decebal pe un trunchiu ciuntit, un bărbat cu faţa întunecată, acoperit de tot, aşa că numaĭ ochiĭ i-se vedeau, cum priveau toate, şi cum măsurau toate. Din cînd în cînd, pe furişul cel maĭ ascuns, aceĭ ochi săgetau cîte o clipă setoasă spre diadema lui Decebal. Nu lua nimine aminte, aceasta.

Boarea zorilor leagăna frunzele aşa de blînd aşa de paşnic!..

Barbatul cel întunecat aştepta, pînă arseră căpăţînele jertfite, şi apoĭ păşi înaintea lui Decebal cu faţa posomorită; maĭ tristă.

— Cum? îĭ grăĭ Decebal, *Bicilie*, fratele meu tu trist? Cînd toată ţara saltă de bucurie, cînd mărirea noastră e deplină, cînd nu ne-o ameninţă nimica, tu rămîĭ trist şi taci

— Mă cuprinde întristare, cînd văd, că mărirea ta e deplină, — căci nu o putem face şi maĭ strălucită. De aceea rămîn eu trist şi tac, cînd văd în cenuşă cea de pe urmă căpăţînă de duşman dintre cei de maĭ *aproape* .....

Mi-au rămas cei maĭ de *departe*!

— La *Roma* ţinteşti? Decebalo?

— Cum la Roma? Uiţi că Roma ni se înfăţişează nouă?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Nu uit, că aceia pe care i a *plătit Domițian*, ți-au dat pungi de aur; dar se vor deștepta romanii cei adevărați, și-ți vor cere pungile acele îndărăt. Odată, erau romanii puțini; *galii* năvăliră asupra lor; sparseră zidurile Romei și vetrele romanilor. Numai *capitolul* remăsese, în el cu o mină de romani; și aceștia, cu alți doi trei, de din afară au curmat măsuratul *aurului*, și au măsurat apoi ei cu *oțel*.

— Eu mai întîi voiu spulbera *capitolul*, ca să nu poată ascunde în el nici un deget de roman, și a-mi sări în ajap. Pe cei ce vor fugi pe afară, nu-i voiŭ aștepta măsurînd la aur; îl voiŭ lua nemăsurat.

— Romanii din zilele noastre dau din ochi, și toate popoarele se cutremură.

— Afară de poporul meu; dar eu voiŭ scăpa și pe celelalte de tremurul acesta; voiŭ scoate ochii romanilor, ca să nu mai dea din ochi

— Eu zic, Decebale, *teme-te* de Roma!

— Jură că n'ai zis nimica!

— Jur că n'am zis nimica!

— *Erolzi* iuți să vie înaintea mea!

Patru erolzi săriră înainte, ca de pe o săgeată; toți erau lungi în gît, ușori la fluere și subțiri la haine.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr

— In clipa aceasta să plecați la Roma! mergeți toți patru, să aibă din cine și omori, de or vrea.

Eroizii se uitară unii la alții.

— Spuneți romanilor, că le poruncesc, să-mi trimită aurul, ce mi se cuvine. Spuneți-le, că nu-mi place să aștept pînă la ziua pusă: pentru ca să se mînie, și să mă pot bate cu ei. — La drum!

Deceneu se cumetă a mai zice o vorbă plecată:

— Doamne, oare n'ar fi bine să întrebăm mai întîi pe *Zamolxe*?

— Întrebați-l; dar somne bune să-mi dea, căci de-mi veți aduce somne rele, eu tot n'oi asculta de ele.

Pe Zamolxe îl întrebau așa, că-i trimiteau *solii*, să se înțeleagă cu el, la el a casă, în *ceea lume*. Deceneu întrebă: Pe cine să trimitem? Decebal îi respunse. Pe cei doi voinici, carî s'au bătut odineoară.

Cei doi aleși ineremoniră. Și au auzit moartea pe la urechi; și nu era obiceiu a întreba pe soli dacă vor să primească solia, orî nu?

Ș'apoi s'au făcut toate, precum spune și poruncește Zamolxe în legea lui.

Nouă ostași se orănduesc cîte de nouă. [illegible] în mînî cîte cu treî să-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

geți neinveninate, ținîndu-le întoarse cu țepele înainte. Alți patru apucă pe cei doi aleși, doi pe cel lung, doi pe cel scurt; cîte unul de picióre, altul de mîni.

„ *Zamolxe*!“ strigă Deceneu; — doi alți preoți pălărieți presură tămîie în focurile binecuvîntate, cei patru ostași smucesc pe amîndoi solii de picioare.

„ *Zamolxe*! *Astreu*!“ mai strigă Deceneu; și cei patru feciori alergă cu solii înălțați între cer și pămînt înaintea celor cu săgeților țintite cu țepele cîtră ei; — în jurul lor joacă alți nouă daci, trei bătînd cu buzdugane în scuturi, trei asvsrlind palose cîtră nouri; trei zvîrlind săgeți cîtră cer, și *amenințînd* pe Zamolxe, că, ce nu le va face de bună voie, îl vor sili să le facă de nevoie.

„ *Zamolxe*! *Astreu*! *Meitras*!“ se auzi de treia oară — și, deputații sburară cu peptu-rile cătră colții săgetelor .....

— Ei bine, ce vrea Zomolxe? întreba Decebal.

— Zamolxe n'a primit pe nici unul din cei trimiși.

Amîndoi feciorî trăesc; cel lung a fost mai greu decît alții de alte orî; a zburat prea pe jos, și a scăpat pre dedesuptul sa-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr

geților; cel scurt a fost prea ușor și a zburat pe deasupra țepelor; ba a trecut tocmaĭ și pe deasupra capetelor acelora, carĭ lo țineaŭ, și a cazut pe pàmint la spatele lor

Decheneu zise cu toată credința: .

— Nu va fi bine să trimitem porunci la Roma. Decebal, drept respuns, striga:

— Nu v'am spus, ca de-mĭ veți aduce semne rele, eu tot n'oi asculta de ele. Erolzilor, la drum!

— O iscoadă! o iscoadă! se audi acum intre ceto.

— „Înălțați-l la marire pe o creangă!“ strigaŭ unĭĭ.

— Aduceți-mi-l înainte! porunci Decebal.

O imbulzeală țîri înainte pe un ostaș imbrăcat de dac.

— „E de ai noștri“, strigară cei ce-l cunosteau.

— De unde vii! il intreba Decebal.

— De la Roma.

— Ce veste-mi aduci? striga-mi-o de acolo. porunci Decebal, neputind rabda să sosească bine; veste rea să-mĭ spui-!

— Că tocmaĭ rea veste iți aduc: pe scaunul lui *Domițian* s'a suit *Traian*. Decebal se cutremura.

Deodată inima prinse inima, și zise:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ce tristeță îmi coprinde inima, la vestea aceasta ; mărirea lui Decebal se va scurta ; oare n'ar fi bine, să strigăm solii îndărăt?

— Să amuțești, coadă hâtrînă ! sunați trâmbițele, sunați buciumele ; să n'aud vorbe ca aceste! și se întoarse în dreapta : dar aci văzu pe *Decidav*, fiul lui, și-i strigă :

— Decidave, voinicul armateĭ mele, vorbește-mi tu la inimă !

Decidav grăi :

— Căpitane tare, leul Dacieĭ !...

— Așa, așa! tu mi vorbești ca fiul meu ! Decidav urmă :

— Bine grăește Decenen, cînd zice, că-i trist : dar nu zice bine, cînd se teme, că mărirea lui Decebal se va *scurta* : mărirea lui Decebal se va *stinge* ! Solii trebue strigați îndărăt, și trimiși alții, în mînă cu aur, în inimă cu frăție.

— Ce, striga Decebal, singur am rămas la lucru ? dar destul sunt și singur !

— Singur ești destul, doamne, linguși Bicilie din stînga-i, robii tăi îs destul de credincioși. Tu veĭ fi fulgerul luptelor !

— Bun cuvînt grăiși, Bicilie ; bateți buzduganele în scuturi ! stindardele să fâlfâe ! buciumele să bubue!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Scuturile durduiau, stindardele fîlfăiaŭ, buciumele bubuiau.

Corul feciorelor cîntă cîntec aprins, cîntec de rezboiŭ.

Pepturile creșteau, inimile se ețeliau, ochiĭ se aprindaŭ.

— „Un străin! un roman!“ se auzi acum din depărtare.

— Te cunosc, îĭ striga Decebal, cînd îl văŭ; ce veste-mĭ aducĭ din Roma? de-mĭ aducĭ veste bună, întoarce-te îndărăt cu ea cu tot. De la mine știu că veĭ duce veste rea.

— Decebale, grăi romanul: îți aduc vestea, că pe tronul Romeĭ s'a suit *Traian*; și că nu-ți va maĭ da haraciŭ.

— Imĭ pare bine. Nu poftește Traian ca să-ĭ trimit îndărăt și cît mi-aŭ plătit romanii pînă acum?

Ba îți *poruncește*, să i-l trămiți îndărat

— Nu mi-aĭ întâlnit soliĭ? de la eĭ aĭ fi putut auzi, ce-ți dau de respuns.

— Ba i-am întâmpinat.

— Așa dară ne-am înțeles!

— Înțeles; dar nu pe deplin. Soliĭ tăĭ s'au înturnat cu mine. Poate, la vestea mea, te veĭ gîndi la altă solie.

— Ce? a mă speria aĭ venit. Ai rătăcit! Bîcilie, spune-ĭ respunsul meu. Pălărieți! băr-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dară! fete! după mine la peștera neagră! Să arză jertfele de lupta. Și plecară cu toți la peștera cea neagră.

Bicilie se trase de o parte cu romanul și-i grăi:

— Respunsul lui Decebal e, că Roma să-i plătească de zece ori atîta haraciu, pe cît ei i plăteau pînă acum.

— Imi pare rău dară; căci așa v'am adus știre de bataie.

— Și mie-mi pare bine!

— Cum?

— Așa, căci știu că ne veți bate.

— Cimilituri nu știu să desleg.

— Te voiu învăța eu.

— Dar asta să mi-o deslegi tu: cum poți dori să batem noi pe frații tăi?

— Așa, pentru că eu nu-s dac. — Acum spune-mi tu ce om e Traian?

— Nu-ți o pot spune.

— Aï și învățat, a face cimilituri; orî nu știi deslega nici ce nu-i cimilitura. Nu știi ce om o un om?

— Tu m'ai întrebat, ce om e *Traian?*

— Și aceasta nu o poți deslega?

— Ar trebui să-ți sciu un sac de cărți de de cele late, bunătățile lui.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Plătește sămătos dacă i ai făcut vre un bine?

— Ca și un Dumnezeu.

— Aceasta singură nu mi-ar fi de ajuns știe el și a osîndi bine pe cei făcători de rele?

— Ca și un diavol.

— Asta-mi place mai bine.

— Pentru Decebal gîndești?

— Imi ghicisi dorul inimei. Decebal trebue osîndit diavolește. El e urgia neamului ommenesc.

— Traian îi va crăpa capul în șapte.

— Și știe Traian resplăti binele, ce i faci? mai spune-mi odată.

— Precum ți-am spus. De-i placi, te pune *crai*

— Craiu strigă Bicilie, strălucind din ochi și reculegîndu-se adaose:

— Spune-i, că, lângă dușmanul lui cel mai înfocat, veghează robul lui cel mai credincios.

Arderea binecuvîntată se dămoli; peptul nui Decebal se învăpăia.

— Ce i-ai vorbit? întrebă pe Bicilie, după ce s'a reintors de la peșteră.

— I-am vorbit, doamne așa: îndată ce va ajunge acasă, Traian se va îmbrăca de bătae, mărirea ta va ajunge zile noui.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Oare zile de strălucire, ori zile de întuneric? Aceata a uitat Bicilie, să-i-o lămurească.

Decebal mai întreba și pe sol:

— Romane! e gata Traian, a ieși la luptă cu mine ?

— Gata! ia-ți numai seama!

— A mă îngrozi îți încerci capul, romane ? Spune-i stăpînului tău, că pe noi numai atunci ne va cunoaște groaza, cînd ni se vor resturna bolțile cerurilor în cap . . . . *nici atuncia nu* !

— Îi voiu spune.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

II

Decebale, fulgerul bătăilor, încinge-te de luptă

Dacă ai bătut tu pe toți dușmanii tăi cei de aproape, s'au sculat asupra ta cei mai dedeparte. — De ce nu vrai tu să trăești bine cu oamenii? Acuma să văd cum vei ești din cursa, ce ți-ai întins-o căci s'a ridicat un viteaz mai mare de cît tine, să te osândească, să scape pământul de faptele tale: s'a sculat Traian, și-ți scutură porțile munților. Să te vedem . . . . Încinge-te!

. . . . . .

Traian ieși cu oaste mare asupra Dacilor, și e pe drum către cetatea, ce-i zicea *Tapis*. Într'o zi îl întâmpină un sol străin: acesta sosind, cade la pământ de pe catăru-i, și ridicîndu-se, îi dă un *bureț* de cei mari, scris peste tot cu vorbe dăcești. Cărturarii cetiră pe el.

«*Burii* și alte neamuri stau înarmate gata: întoarce-te, de unde ai venit.“ Traian respunse solului:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

—Sfarmă-ți buretele, și du-l așa sfărmat îndărăt la acela, care te-a trămis.

—Solul se reinturnă, cu buretele sfărmat. Iar Traian calcă ținuturile *Dacieĭ* de lângă *Dunăre*, și stăbătu în munți, tăindu-și cale prin stâncile munților.

Decebal se simte strimtorat; poruncește lui Bicilie, să scrie carți la tavarășii; Bicilie, le scrise, și apoi le trămese lui *Traian*; care văzu de aci, că trebue să se grăbească! Drept aceea se și grăbi, încît Decebal, și mai strimtorat, îi trămise o solie de pace; dar numai trei daci *comați*, *nepălăricați*, cu coamele zbulturate, cu cojoacele sdrențăroase.

Acești'a cum s'au dus așa au și venit.

Decebal văzînd-i venind cu mîna goală, și-l smulse de coame, de mânia ce-l cutremură.

—Trei săptămîni îmi trebuesc ca să mă gătesc de bătae, cum știu eu; și Traian e numai de trei zile de departe! ce să fac?

—Voiu trămite *boeri pălărieți*; n'am încotro Și precum a zis, așa făcu! trămise doispre zece boeri pălărieți, douăspre zece femei cu prunci neîncărcați în brațe, și douăspre zece fete, ca să ceară pace.

Sosind solii înaintea lui Traian, căzură în genunchi, și îi se rugară de pace, cu lacrimi amare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

A douăspre zecea fată era mai tînără decît toate, și visa mai mult de cît toate. Ea nu știa bine, ce se făcea împrejuru-i.

Traian nu le putu asculta rugămintea: romanii îi porunciseră să se întoarcă.

— Duceți-vă de unde ați venit, și spuneți lui Decebal, că viu și eu, le respunse el.

Ce săgeată în peptul soliei! Ce rază fermecătoare în peptul fetei celei mai tinere. Graiul cel d'întîiu al lui Traian îi legăna toată ființa într'un tremur de plăcere, ce nu mai simțise pînă atunci; îi venea, să rîdă; îi venea să plîngă; și nu știa, de ce? își uitase ochii pe fața voinicului celui falnic, de aî cărui ochi nu se mai putea despărți.

Boerii se ridicară din genunchi, se grămădiră mai aproape de Traian și i-se rugară de pace cu brațele deschise; suspinînd dureros.

Traian nu-i putu asculta.

Acuma se deteră bărbații îndărăt, și-i căzură femeile, cu pruncii în brațe, la genuchi, cu vaiete, de ți-se sfâșia sufletul: copilașii îi cuprind genunchii cu brațele lor cele mititele, și plîng și ei, dacă-și văd mamele plîngînd.

Traian p'aci p'aci era să-i ieă în brațe să-i sărute, dar se trezi: Aci e vorba de porunca poporului roman, și nu de lacri-

Muzeul Digital al Românilor Românești
revistatransilvania.ro/mdrr

mile pruncilor celor nevinovaţi; ci-i de oasele părinţilor lor celor vinovaţi. Isi întoarse dară ochii într'altă parte şi se smulse dintre mănuţele cele ce erau să-l scoată din minţi.

Solia spuse vestea către Decebal:

— Traian ne-a ascultat . . . .

— V'a ascultat? strigă Decebal. repede şi îmbucurat.

— Ne-a ascultat vorba, şi apoi ne-a respuns, că nu poate să închee pace.

Decebal spumegă, şi strigă ca scos din minţi:

— Pe el dară! Dacilor! să 'ncepem noi bătaia!

Apoi s'au aruncat Dacii asupra armatei romane, cu urlăte, că:„Au nu ştiţi voi măi romanilor! că pe noi nu ne-a bătut încă om pămîntean? Nu ştiţi voi aceasta?“

Romanii le răspunseră: «Ba ştim! dar voi ştiţi una? că acum vă vom bate noi? stiţi-o voi aceasta, Dacilor?»

„Nu o ştim!“ respund Dacii.

„Să vă'nvăţăm dară!“ strigă Romanii; şi apoi îi şi învaţă ca pe scris, cu vorbe de oţel, tipărite 'n frunte şi 'n coaste.

*
* *

Iarna cu un ger ne-mai pomenit despărţi pe cele două popoare încăierate; ele se traseră

Muzeul Digital al Românului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

înapoi, își numărară cîți frați li s'au culcat la somnul cel de sfîrșit.

La înfloritul pomilor, altă *înștiințare* de oțăl, scrisă tot în frunte și'n coaste de dac. Carî o învățau deplin, aceia nu o mai știau de cît pe cealaltă lume.

Bicilie strigă odată:

— Doamne, totul e perdut!

Nimicanu-i perdut, pînă stau eu! respunse Decebal.

— Cu atîta-i mai rău de noi; Romanii strigă tocmai după tine, după capul tău.

— Mă duc la ei, și mi-l duc.

— Lasă-mă, să mă duc eu; să-mi pun capul meu pentru tine.

— Nu le ar fi de ajuns.

— Du-te dară, însă viu și eu cu tine.

— Nu te las. Tu trebue să stai acolo, de unde lipsesc eu.

— De aî lipsi de unde gîndesc eu, își înșira Bicilie cugetele.....

Decebal plecă în tabără la Traian.

O ramură verde îi deschise cale printre șirele Romanilor. Cum păși cu capu'n pept cu ochiî în pămînt, — alții îl opriră cînd sosi dinaintea lui Traian; și el nici aicî nu-și ridică ochiî în sus, ci grăi:

— Pace, împărate, cu ce preț vei vrea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Lângă piciorul cel stîng a lui Decebal e un bulgăr. Traian nu zăreste, cum calcă el cu stîngul pe bulgărul acela, cînd a zis „împărate,“ și nu știe, cît de bine i-a părut, cînd a simțit, că *se sfarmă* sub picioru-i.

— Preț mare ți-oiu pune, respunse Traian.

— Poruncește, să-ți dau capul meu și capul lui Decebal se plecă și mai jos. Dinții îi se înfigeau în buze.

— Toate uneltele de resboiu să mi le dai, să le duc cu mine.

— Voiu asculta, doamne.

— Pe toți meșterii romani să-i scoți din țara ta.

— Pe ai mei nu?

— Toate cetățuele, care n'am apucat eu să ți-le sfarăm să le risipești tu.

— Meșterii ți-i voiu da, zidurile mele le voiu risipi eu și fără ei. A risipi poate omul și fără meșteri. Meșterii trebuesc cînd le ridici.

— Mai poruncește, împărate!

— Acelora, cari ne vor binele, să le fi voitor de bine; dușmanilor noștri, dușman.

— Fratele și doaproapele cel mai drept îți voiu fi, doamne.

Traian împărția fășii pentru răniți; și nu putu vedea, cum mai sfarmă Decebal un bulgăr sub picior, cînd a zis „doamne.“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

In clipa aceasta grăi Trian:

— Iată fășii din haina mea, legați-il!

— „ Lega-pre mine? Decebal își ridica ochii în sus, să se uite în dinții morții; dară îndată și văzu, cum Traian își sfâșia haina de legături pentru un rănit dac. Dreapta lui se rădecă dusă de o putere nevăzută, diadema de pe cap, și o pune la piciorele împăratului, căzînd și el în genunchi, în țerînă. Apoi grăi, cu ochii împlîntați în pămînt:

— Iată-mă, în genunchi, împărate; calcă pe cercul cel de aur; iată-l la picioarele tale.

Traian se pleacă, de luă diadema din țerînă, i-o puse îndărăt pe frunte, și ridicîndu-l din genunchi, îi dete mîna de pace și-i grăi:

— Jură, că veĭ ținea pacea!

Decebal jură:

— Cînd voiŭ maĭ întoarce falcile bălaurilor meĭ către împărăția ta, atunci să-și împlînte ciuma falcile în împărăția mea. Cînd voiŭ pune pasul întîĭ pe brazdă romană, atunci să se aprindă casa dăcească cea de pe urmă. Cînd va lovi maĭ întîĭ dreapta mea cu bardă de dac în căpățîna de roman, atunci să-mi crape căpățîna mea; atunci să scîntunece steaua țăreĭ mele; doa turbare în inimile fiilor și fetelor eĭ; iee-le lumina vederii, să nu o vadă maĭ mult, și să-și întoarcă cuțitul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cel strâmb, frate asupra fratelui să-și aprinză casa, sora la soră ; să nu remână nici săpători de gropi; să vie corbii pădurilor să ne ingroape! Crezi-mă acum, împărate, Zamolxe, Astreu, Maitros mă aud!

Decebal, tăcu; din dinți scrâșnea, din inimă tremura ca și cum l'ar fi ajuns frigurile galbene. Peptu-i ferbea în clocot turbat, mintea-i țese cugete negre:

— „Una ai uitat, Traiane: să mă juri pe aceea, ca-mi voiu ținea jurământul. Și pe aceasta m'aș fi jurat căci și așa il voiu ține. —Nu eu imi voiu întoarce balaurii cu falcile către imparația ta, ci stegarii mei; pasul meu cel întîi nu 'l voiu pune pe brazdă, ci pe capațină romană; cu barda intîia nu voiu lovi în coaste romane ținind-o cu dreapta, ci cu stînga». El zise tare:

— Să trăesci, împărate!

Decebal ieși din tabera.

Sosind în cortul său își întoarse jurământul cu totul.

„ M'am plecat lui, pentru ca să mă aprind și mai amar, și să rad pângara asta de pe numele meu Bicilic! scrie carte către *Pacor*, în țara *Parților*, să vie! Apoi sfarmă-mi cetățuicle; începe cu cele mai putrede; mai ales cele ce cad în vederea Romanilor; întîr-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

zic cu cele mai tari: treci cu vederea pe cele din mijlocul țarei: *Sermis-Egetusa* uit'o așa, cum stă astăzi. Trămite meșterii romani acasă; pe cei mai netrebnici; alunecă de uită aici pe cei mai cu minte.

Bicilie apoi *alunecă*, de împlini toate poruncile *pe dos*. Respunsul lui *Pacor* il trimise și la *Traian*.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

III

„Ferice de acela, care se naște în zilele luĭ Traian“ așa se mîndrau fiiĭ Romanilor; și numaĭ atîta greșiau, că nu adăogiau: „și amar de mama aceluia, care dușmănește cu el.“

În zilele de pace, îĭ aduse un cioban veste din Dacia:

— Doamne tăriile Dacilor, cele ce nu le-aĭ sfîrmat tu, stau sămătoase, ca maĭ înainte; nu le sfărîmă nimine; ba Dacii și po cele cam știrbite le cîrpesc.

— Nu vorbeștĭ vorbă dreaptă; grăi altul, sosind: în țara Daciei resar și cresc turnurĭ, pe unde din moșĭ-strămoșĭ nu s'a pomenit picior de zid. —

Un al treilea aduse cartea luĭ Pacor către Decebal, unde spunea, că vine cu putere, să facă piept înaintea Romanilor.

Traian o ceti, — și apoĭ făcu două jurăminte:

— „Așa să mi se înalțe împărăția mea precum voiu șterge eu împărăția luĭ Decebal de pe unde a fost! — Așa să trăiască numele meu, precum voiu rade eu numele de Dac de pe fața pămîntuluĭ!“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Dacule, de ce nu tremuri? Vine Traian, să te ia în danț de resbunare, fără scăpare.

Cînd auzi Decebal, că Traian vine, gata de războiŭ cum știe el, îngălbeni la față. Bicilie îl văzu, și-ĭ zise:

— Doamne, tu tremuri.

— Zi, că nu tremur! Cine m'a văzut?

— Nu tremură nimene; eu am tremurat, și mi-s'a părut, că tremuri tu. Eu tremur pentru tine; pentru capul tău.

— Tremură pentru capul lui Traian, dacă vrei; căci am un gînd....

— Ce gînd?

— Să-l fac blînd... foarte blînd...

Un corn sună; un sol intră și grăește:

— Decebale, Traian îți poruncește, să curmi toate pregătirile de resboiu.

— Nu-mi poruncește Traian să-mi curm zilele?

— Îți mai poruncește încă, să te închinĭ luĭ.

— Adecă îmi poruncește să-mi curmi zilele. Spune-ĭ, că i-le voiu scurta eu pe ale lui.

— I-oĭ spune.

Solul ieși.

Bicilie se apropie de Decebal și-i șoptește:

— Taie-mi capul, doamne; eu am socotit una: Să-ți luăm vorbele în aeve...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Bine zicĭ. Alege pe doĭ; cei maĭ iuțĭ de fuga; solul să sosească a casă, pe la arderea oaselor luĭ Traian ... staĭ! — staĭ! — nu veĭ găsi om pentru acest lucru. Cu cît gîndesc maĭ mult la această faptă, cu cît caut în gînd, că pe care dac prăpădit sa-l trimitem; nu găsesc nicĭ pe unul. Dacul iți răpește bucățica din gură; iți sparge capul, fățiș; dar pe furiș nu ucide.

Bicilie rise.

Nu te îngrĭji, doamne: mĭ-am adus eu din *Ilaca* doĭ feciorĭ, și-s buniĭ de lucru... mă grăbesc!...

Staĭ! nu te grăbi. Cînd mi-a venit cugetul prin cap, mi-a placut; cînd am văzut că n'avem om, m'am întristat; și acum, — acum, — cînd staĭ să te grăbești.... acum mă spariu de mine. Bicilie, mi-ĭ greață de o faptă ca aceasta. — Uită-te, pre cine vreĭ tu să ucizĭ! Staĭ, Bicilie, staĭ!.... staĭ!

— Doamne tu-ți daĭ cuvîntul, și iară ți-l ĭeĭ.

— Mustra-mă, pentru că-mĭ cade cuvîntul maĭ aspru m'ar mustra *fapta*...

— Te va arde și maĭ amar rușinea, în lanțurĭ bătute din aurul tău, — după carul luĭ *Traian*. — Eu zic, maĭ aprig m'ar arde fapta..

— Și eu maĭ zic încă: maĭ cumplit te va arde flacăra părerĭĭ de rău, căcĭ scapĭ pe un

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

om, și-i arunci în vîrful lăncilor un popor întreg, poporul tău; — cînd ai putea să-l înalți la mărire nespusă, te dai pe pocăite; dai vetrele strămoșești mamonilor străini: totneamul tău îl înecă tu cu mîna ta, vrînd să faci *milă* aceluia, carele ție nu-ți face *dreptate*: vrei să ții viața aceluia, care poruncește după capul tău, ca apoi să-ți sugrume copii mai ușor. ...

— In peptul lui *Decebal* clocotește vifor turbat. Inima i-se stoarce, pe fruntea sa curgeau picături. Tremurînd din buze, vorbi după Bicilie ca în aiurare: „ mamonii, străinii... capul meu .....„

Bicilie urmă:

„ . . . . Imi iau mîna din joc: trăiască *Traian*, moara *Dacia*; *Traian* e om atît de frumos, că își poate înnebuni dușmanii. *Traian* e strălucit la față; pentru ca să orbească pe aceia, cărora vrea, să le ieà argintul, ca să nu-și găsească cuțitul la șold: *Traian* e om destul de puternic, ca să poată sugruma cu putere pe acela, pe care nu l'a putut nici înebuni, nici a'l orbi. Imi iau mîna din joc: trăiască *Traian*, moară *Dacia*! Mie și așa nu mi e *mamă dreaptă*.

— Dar mie mi-e *mamă dreaptă* strigă *Decebal* ca scăpînd cu mintea dintre verigile unuĭ [illegible] sugrumător.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Bicilie dă poruncă la doi Itacani:

— „Decebal vă porunceşte, să mergeţi în tabera lui *Traian* şi să veniţi cu capul lui, orî fără ale voastre.“ Porunca li-o spuse în auzul unuî pindaş roman:

— După ce eşiră ucigaşii, Bicilie chema pe pindaş înaintea sa, şi i grăi.

— Auzişi, ce porunci dete *Decebal*?

— Lasă-mă să zbor la *Traian*!

— Fă, după cum te duce inima ta; şi vei face, după cum doreşte inima mea.

Romanul se perdu în fugă . . .

Sosind apoi ucigaşii la Traian s'au lovit de-*piedicî*; *Traian* trimise lui *Decebal* vorba aceasta.

„Sapă-ţi groapă!“

Decebal arde de ruşine, spumegă ca în turbare. El se gîndi la un lucru mare.

— Voiu vedea eu oare, un *neam întreg* nu va înghiţi pe un pilc de duşmanî ca să nu ştii, nicî unde a fost?

Dar *Traian* l'a dat de minciuna în redinţa aceasta.

Pe unde se izbesc valurile *Dunării* mai turbat, acolo zidi peste ea un pod de peatră cioplită, de patru mii şapte sute şi şapte-zecî de urme de lungă; cu douăzecî de bolte, cîte de o sută şi şaptezecî de urme de larg

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

fie-care; pe douăzeci de stîlpi, cite de o sută și cincizeci de urme de nalți, și șasezeci de urme de lați: toți așezați sub apă, unde clocotește *Dunărea* mai tare.

Dacă au zidit podul apoi trecu peste ea cu toată armata.sfărmind pe toți cei ce, îi stetau în cale. Apoi spulbera suma de castele de pe crestetel munților, și impresură neamul dacilor cumplit.

Decebal se pomenește strimtorat de toate părțile și vede peirea neamului său la pragul ușei.

Mai marii țărei se adună în sfat mare. *Decebal* păsește între ei.

—Porniți curînd, le zise el. Tu, *Decidave*, să ții aripa dreaptă; tu, *Bicilie*, stînga *Pelasigoane*, și tu, *Bizenie*, ieșiți la munți. Tu, *Toride*, și tu, *Gilil*, năvăliți pretutindene pe unde ar aștepta *Traian* năvală; ca să nu poată zice că am scăzut, și că nu ajungem cu numărul pe unde trebue. Tu *Diege*, tu *Eusire*, *Midon*, *Terante*, *Zenore* și tu *Alastore*,—voi veți da năvală pururea, pe unde nu va aștepta; ca să vază, că am crescut în puteri, că întrecem în număr și ajungem și pe unde nu trebuește. Femeile voastre să păzească vetrele și să învețe pe copii să arunce petre cu prastia, și să învărtească

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cuțitul în gâtul ursoaeĭ.

— Doamne taie-ne capetele, femeile noastre nu sunt a casă. Au venit cu noi.

— Femeile voastre să se întoarcă pe a casă!

— Poruncește-le tu, doamne; de noĭ nu maĭ ascultă.

Femeile căpitanilor întrară. *Decebal* le întrebă:

— Ce vreți voĭ femeilor aicĭ ?

— Vrem să mergem în rezboiĭ respunse *Zimbrura*, soția lui *Pelasgion*.

— Mergeți pe a casă! La vetre, la copiĭ!

— Vetrele le am sfărămat; — copiĭ micĭ, copiĭ mici — nu maĭ avem .....

Zimbrura își acoperi ochiĭ. —

— Amar de capul vostru! ce ațĭ făcut?

— Și noĭ zicem, amar de capul nostru!...

— Vecinele noastre au ars,cu prunci cu tot în casele lor; romaniĭ ard totul. Noĭ ne-am scutit prunciĭ noștri de cuțitul străinuluĭ; și am venit să ne luptăm alăturea cu voĭ, maĭ înainte de a muri. De scăpat, nu vom scăpa nicĭ unul, și nicĭ una. Acolo ne-ai adus! *Decebale*.....

Luĭ *Decebal* îĭ-se strînse inima în pept.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

IV.

Erau zile de toamnă, Frunzele căderau des, mai des căderau feciorii de muma de dac.

Romanii săreau peste șanțurile cele pline de țepe, acățau scările cu dinții cârligelor, în vîrfurile zidurilor; — și cine n'a căzut de săgeata, a căzut de tăișul palosului, în luptă de brațe.

E o năvală cotropitoare.

Doi ostași scot pe un călăraș roman rănit și căzut îl duc pe umere la corturi. Vindecătorii îl privesc, și apoi zice unu:

— De ce l'ați scos dintre cei căzuți? Să-i dăm ceva, să moară mai ușor; dreapta lui nu va mai strînge mâner de palos.

— Minți, orbule; nu vezi că și acum îmi string palosul cu mînă? Dar — dacă nu-mi poți da zile ce nu am, nu-mi lua măcar ciasurile cîte mai am. Lasați-mă să mă întorc la luptă, că așa voiu muri mai ușor

Și porni, ca fulgerul, — se lupta, lupta me-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

reu, pînă ce căzu jos acela, pe care îl tăiase el.

Astfel de copii erau romanii.

Longin era mîna dreaptă a lui *Traian*.

Într'o noapte intră la el un barbat întunecat, în veștminte romane.

— Cine ești! îl întrebă *Longin*.

— Un voitor de bine a lui *Traian*, *sînt Bicilie*.

— Te cunosc, dacă. Dar de ce în haine străine? de ce tocmai tu, și noaptea?

— *Decebal* nu vrea să se mai lupte.

Vino la el, că ți-l dau să-l aduci cu tine legat cum îți va plăcea.

— Nu cred dacă.

— V'am făcut atîta bine, l-am făcut atîta rău; tot nu mă crezi? Și aceea o crezi, că eu voiu avea atîta minte, de voiu trece printre lăncile voinicilor voștri în timp de noapte luminată de lună, ducîndu-mi capul, în pericol ca să mă pun la poveștĭ cu tine? — *Longin* se 'ncrezu în vorbele șerpelui. . . . .

Decebal nu mai avea somn. Odată intră la el *Bicilie* în haine romane, *Decebal* se spărie. Ce ai făcut?

— Ți l'am adus, îi șopti el; și-apoi intră la *Decebal*, *Longin*. *Bicilie* ieși.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Vreĭ să-mĭ vorbeștĭ despre pace, romane?!..

— Maĭ întîĭ să-mĭ puĭ cercul cel de aur de pe frunte la picioarele mele. — De noapte văd, că-ĭ noapte: dar tu nu dormĭ; cum dar totuși aĭ visurĭ? Maĭ bine vino-ți in minți, și spune-mĭ toate cîte știĭ; cum stă tabăra voastră; căți sunteți, ce-mĭ veți face și cînd? orĭ nu maĭ vezĭ soarele.

— Remas bun! dară, lume! Maĭ bine să nu te maĭ văd decît să nu mă pot uita la tine, de rușine că ĭ-am vîndut pre aĭ meĭ. Dacă crezĭ tu, că eu voiŭ veni la trezie din visurĭ, pentru ca să-mĭ văd frațiĭ, apoĭ eu zic, că ți-aĭ eșit tu din minți.

— Și eu îți zic la aceasta, că te-oiŭ vinde lui *Traian*. Aduceți lanțurĭ! *Toride* zboară la *Traian*, spune-ĭ, să-și cumpere pe *Longin* așa, că să se ducă, de unde a venit cu oaste cu tot.

— Zbor, doamne, strigă *Torid* și porni în fugă.

— Stăĭ, *Toride*, striga *Longin*, își străpunge peptul, se trage pînă afară, strigînd după sol.

— Iată-mă, am murit; să nu ducĭ vorba de cumpărat căcĭ eu sunt mort.

Și muri pentru ca se nu aibă *Traian* ce cumpera dela *Decebal*

Decebal ridica pumniĭ, și se bate cu ei în cap.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Prin un codru trec doisprăzece feciorĭ, cu saci în spate; înaintea lor un om întunecos, cu două cuțite la brîŭ; cu spadă lată la șold, și săgeți veninoase în ochĭ

Unul dintre feciorĭ își apropiă buzele de urechia altuĭa, și-ĭ șoptește.

Fărtate, saciĭ aceștia șed bine pe umerele noastre." un altul audi, adaose:

„I-am putea duce cît de departe. Aurul nu-i poamă grea." Col întîiu zice din noŭ:

„Și la împărțit nu ne-am lua de cap: feciorul și sacul, feciorul și sacul.

„Tăceți, măĭ, șopti unul maĭ cu minte, *Bicilie-i* năzdrăvan; noĭ suntem doisprăzece, dar el ... cînd saĭ la el, îți piere printre tufe, dinaintea ochilor, ca veveriță; de-l ajungĭ îți piere din ochĭ în ponoare ca șerpele ; de'l prinzĭ,îți alunecă din mînă ca peștele. Tăceți, pînă vom îngropa saciĭ. Pe drum vom maĭ vedea ce vom putea face cu el, după ce ne vom ușura de sarcinĭ . . ."

Feciorĭĭ puĭ saciĭ într'un ponor săpat costiș într' o ripă de rîu, cu apă puțină, pentru că e stavilită maĭ sus. *Bicilie* sare la stravilă, împinge o scăndură cu călcăiul în laturĭ, rupe un par cu mîna, și taie grinda din mijloc cu spada. Apa maĭ rupe și ea din stavilă, cît a maĭ remas se risipește asupra

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

feciorilor, și-i acoperi, cît ai bate'n palme. Câți au înotat deasupra apei, Bicilie le-sparge capetele cu cuțitele, cu spada și cu bolovani. Unul scapă cu înotul pînă dincolo. *Bicilie* dă după el cu petre; asvârli și amăndouă cuțitele, dar nu 'l nemeri. Feciorul își ia un cuțit cu sine îl ridică sus, amenință cu el pe *Bicilie*, și apoi se perde prin trestie și sălcii.

In țara dăcească sunt grădini multe și în ele înfloresc flori multe; și nici o grădina nu e ca grădina lui Decebal; și în grădina aceea nici o floare nu înflorește mai frumos, de-cît floarea sufletului său, fica lui, *Dochia*.

De cînd a văzut *Dochia* pe *Traian*, a uitat a rîde; s'a învățat bine a plînge.

Sînt zile de toamnă; florile să vestejesc mai tare, să vestejesc zilele *Dochiei*. Are zile de trăit; și de ce, de ce mai mult se apropie de moarte.

Ce-i e bun așternutul noaptea? dacă ea umblă prin grădină; și cînd luna-i aduce dorul de voinicul cel falnic, i se stringe inima, și cînd gîndește, că nu-l va mai vedea niciodată, suspină cu amar, îi curg lacrimi și plînge, plînge!..

„Scumpă mama! de ce te-ai dus, de m'ai lăsat singură așa de mult? Oare cui am

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

făcut eu ceva, de m'ai blestămat așa de rău? De când te-ai dus tu dela noi în ceea lume, de atunci tatăl meu nu-mi rîde niciodată; și el s'a făcut rău; de atunci numaĭ m'a sărutat. Trăesc fără de viață; și voiŭ muri cu zile. Eu n'am făcut nimărui nicĭ un rău: de ce m'aĭ afurisit dară așa de greu?..."

„Dar stăi! tot am greșit și eu una: că gîndesc tot la străinul acela; asta-mĭ va fi greșală. Dar ce să mă fac? Nu-mĭ pot lua gîndul dela el? Și facă-ne orĭ cite rele cu tot la el aș gîndi. Dar știu că nu voiu maĭ gîndi mult....

Și biata fată plînge plînge....

Odată numaĭ pe cine văzu ieșind la ea în grădină? pe tatăl său. Et cînd o văzu își deschise brațele, și venea lîngă ea. Ea-í sbură în brațele lui, și nu putu grăi un cuvînt. Tatăl său o ținu așa îndelung, o sărută pe frunte, și i zise:

—De când nu te-am sărutat, fiica mea?

—De când a murit mama.

—Așa e. De-tuncĭ m'am făcut rău: pentru că m'a lăsat în astă lume singur, cu durerea mea ceă fără marjinĭ și fără leac, cum nu l'a maĭ durut pe nimene pe lume.

De jalea mea nu știa nimene; de aceea [illegible] letul în urgiile resboaielor

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

și n'am dat milă la cap de om pământean; afară de semințiа noastră.

—Nici la mine nu te uitaĭ.

—Nu mă uitam; pentru că mi se reînoia durerea de zece orĭ maĭ arzătoare și acuma iată te țin în brațe, pentru că de acuma nu ne vom maĭ vedea. *Vom muri, astăzĭ.* Te sărut de *iertăciunĭ*. Traian ne va ucide pe toțĭ; e la porțile *Sarmis-Egetuzeĭ*.

Traian ? E el așa de rău?

—El nu-ĭ rău; dar am fost rău eu, și i-am făcut multe rele; de aceea nu mă va maĭ erta. Maĭ sărută-mă încă odată; și apoĭ vom merge, de ne vom maĭ lupta odată, și ..... vom muri luptîndu-ne.

—Tată, nu-i nimene, care să te împace cu *Traian*?

—Ba este. Tocmaĭ la aceasta era să viu cu vorba. Este cine-va, care poate să ne scape de urgia luĭ

—Dacă este cine-va, și nu vrea să facă aceasta, apoĭ îl afurisesc eu, preuteasa luĭ *Zamolxe*, că de-i preot, ochiĭ luĭ să nu maĭ vadă arderе curată; de-ĭ mumă, să-și vază copiiĭ vînzătorĭ de țara lor, de-ĭ o fată să-și vază odată iubitul, și apoĭ s'o părăsească pentru vecĭ; orĭ să fie datoare neamuluĭ său, să-l vază și să-l ucidă cu mîna sa. *Zamolxe* mă aude! Cine-ĭ acela?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— *Tu* singură! tu veĭ merge la *Traian*!

— Jur, că voiŭ merge! *Zamolxe* mă aude.

— Şi veĭ face ce-ţĭ voiŭ porunci eu?

— Voiŭ face.

— Şi de nu?

— Voiŭ muri.....

— Căcĭ de nu veĭ face. aceasta cînd veĭ veni acasă, te voiŭ omori eu, fiica mea; şi voiŭ muri şi eu cu tine. Jură dară, că orĭ veĭ muri.....

— Jur, că voiŭ muri.....

— Orĭ veĭ — ucide pe *Traian*!

Dochia sbură din braţele tatăluĭ său, ca muşcată de şerpe, şi fugi departe de el.

Apoĭ iară işi veni în fire, şi grăi cu voace moartă. ca cei ce-s judecaţĭ la perire, răzînd.

— Cînd poruncesţĭ, *Decebale* să *ucid* pe *Traian*?

— Acuma.

— Mă duc. Remas bun!

— Te aştept la peştera cea neagră, la focurile curate.

— De n'oiu veni pînă'n zorĭ, semn, că am murit.

— Semn, că ai murit, şi semn că mi-a venit şi timpul mie. Cînd veĭ vedea că nu te lasă inima să-l omorĭ, răpeziţĭ gîndul la jurămîntul ce aĭ făcut.

Muzeul Digital al Românului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Bine zici, tată. Nu-l voiŭ uita; îmi va va prinde bine.

— Ci iată și *Bicilie*; meargă și el cu tine, în chip de sol. *Bicilie*, ai îngropat sacii unde am zis?

— Îngropat, Doamne, respunse *Bicilie*, sosind

— Aĭ mai îngropat și pe ceĭ ce i-aŭ îngropat?

— Și pe dinșii.

— Acum plecați, iată o ramură de masliu, semn de pace; ca să puteți ajunge pînă la *Traian*....

— Să ne mai vedem în pace!

In ce pace se vor mai vedea ace știa!...

Decebal se sue într'un turn. *Dochia* cu *Bicilie* ies din grădină pe o portiță, și să văd într'o poiană de pădure. Apucînd înainte, *Bicile* socoate, cum să facă, să apere pe *Traian* de *Dochia*; *Dochia* cum să-l apere de *Bicilie*.

Odată numaĭ pe cine văd amîndoĭ, cum vine din pădure spre eĭ? Pe *Traian*.

Dochia, îl cunoaște; să răpede cîtră el, cu cuțitul ridicat în sus, și strigă:

— Apără-te, *Traiane*!... Bicilie aleargă după ea și strigă:

— Apără-te, *Traiane* de *Dochia*! și — o străpunge. Dar *Dochia* strigase: — Apără-te de *Bicilie*, și se străpunse și ea pe sine, pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cînd dedea *Bicilie*, de o străpunse. Ea căzu, cum cade o floare.

Dar căzu și *Bicilie*. Căci ei nu vedeau cum Decebal se uită la ei de pe vîrful turnului celui mai înalt, cînd el a văzut pe *Bicilie* ucizîndu-i fiica, ei își puse săgeata la ochiu, săgetează pre *Bicilie* în coaste, și-l dete la pămînt.

Bicilie strigă din gura morții:

— *Traiane*, scapă-mă, du-mă de aicĭ, și-ți voiu spune unde-s îngropate comorile lui *Decebal*.

Traian se reîntoarse repede în pădure; dar lui *Bicilie* îi respunse alt cineva:

— Să te scape pe tine? Am scăpat eu din mîna ta; dar tu nu-mi vei scăpa din mîna mea.

De odată îi se năluci înaintea ochilor un cuțit de ale sale; și apoi îl simți în pept; iar în urmă nu mai simți nimica.

Era feciorul care scăpase dintre ceĭ doisprezece, ce au îngropat sacii cu comorile lui Decebal

Decebal mai trase odată cu săgeata, și, în loc de *Traian*, ucise pe feciorul acela, ca să nu vîndă taina comorilor. Dar acesta cu cît suflet mai avu, strigă după *Traian* și-i spuse în ce loc zace comoara îngropată.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Decebal dă un semn, din vîrful turnuluĭ celuĭ ciunt, și deodată se aprind toate palaturile și toate turnurile *Sarmis-Egetusei*, și se încinge o mare de foc peste toată cetatea.

Flacările biciuesc ceĭ părețĭ, flutură, se încolăcesc peste cele coperișe și zbură pînă peste vîrfurile turnurilor.

Decebal stă în vîrful turnuluĭ, maĭ sus de cît toate zidurile, și se uită de acolo, cum moare o semințic. Zidurile trosnesc și se risipesc de jur împrejur; bătrîniĭ și femeile sărirà în foc, cîntînd cîntecele morțiĭ.

Pe un cîmp dinaintea *Sarmis-Egetuzeĭ* se încaeră oastea romană cu cea dacă în luptă grea.

Decebal se uită la ele din vîrful turnuluĭ, de asupra flacărilor. Stîlpiĭ de fum se nalță minioși, și se fac nourĭ întunecoșĭ pe deasupra capuluĭ luĭ, mîncîndu-se în viltorĭ uriașe.

Dacĭ știu că luptă lupta cea de moarte; își înzecesc puterile, și romanĭ nu prea pot străbate înainte. Dar *Traian* zboară în fruntea lor, și apoĭ încep a cădè și dacĭ, ca frunzele.

Decebal zărește pe *Traian*, și îĭ strigă:

— Pe tine te am așteptat, ca să mă vezĭ ieșind din lumea aceasta *nebiruit*.

Muzeul Digital al Românului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Apoĭ își străpunge pieptul cu spada, și grăește murind:

— Să trăești, lume; eu îmĭ închid ochiĭ; nu te voiu mai scutura din somnul păcii. Și se adinci în somnul fără deșteptare; în noaptea fără dimineață!

. . . . . .

Mîna morții s'a întins peste țara *Dacieĭ*.

— Fugiți!

Vaĭ! de zilele tale, dacă eștĭ născut de mumă de dac! Vai! de capul tău, dacă te închinĭ altarelor luĭ *Zamolxe*! Steaua ți s'a șterge, pomenirea îți va peri.

Fugĭ! căcĭ vatra ți-o rispește ferul romanuluĭ; spada luĭ te tae pe pragul colibeĭ tale. Nu fugi, căcĭ săgeata luĭ te ajunge pînă nu sosești la marginile ogoarelor tale. Uită că aĭ văzut soarele luĭ *Meitras*; uită cum se trăește; învață-te cum se moare! — Lasă-te de a te mai urca pe scările măririlor de pe lume; carĭ au capăt; coboară-te în adîncul întunericuluĭ nemărginit! . . . .

Romanii joacă împrejurul unuĭ foc în mijlocul codrilor. Focul acesta e așa, că arde o cetate mare, *Sarmis-Egetusa*.. — Și apoĭ au remas numaĭ ziduri negre și printre ele tăciuni de oase și maĭ negre.

A fost odată pe pămînt o țară fălnică

Muzeul Digital al Românului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Tinea o mie de mii de pași înprejur; țară: aceasta s'a făcut *cimitir* !

Vîntul se vaietă prin codri. Frunzele tremură; puține au mai remas; acuma cad și acele mereu — mereu.

Luna se uită printre frunzișele fagilor; cum s'au rărit! și se uită prin ferestrele caselor-cum au remas fără coperiș! Raza ei pribegește printre pereții părăsiți, prin ferestre uitate deschise; cum aŭ remas pustii!

Corbii adulmecă peste vetre risipite, la oase neîngropate, ce zac pe câmpie.

Riurile mînă la vale movile de oase; în ele săgeți frînte.

Atita spun cărțile bătrânești. Atita scriu tablele pomenirii.

Și pe unde steteau palaturile acele strălucite, și pe unde se ridicau turnurile acele înalte ce-i acuma pe acolo?

Praf și țerînă.

Sfîrșit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr